

- ◆ הכח ביד חכמים לתקן ולגזור
- ◆ לוחות השנה המופצים בכל אתר
- ◆ הסוחרים שביקשו לבטל יו"ט שני בגלל הרכבות...
- ◆ סיפורו האישי של הרד"ל
- ◆ התלות של גולת ישראל בירושלים

השבוע בגליון

- ◆ מלאכה, ומלאכת "עבודה"
◆ מלחמתם של גדולי ישראל לשימור יו"ט שני במתכונתו

- ◆ התרנגולות מכריעה הלכות
- ◆ חידתו של בעל "תרומת הדשן"
- ◆ תרנגולות מטילה ביצים ביום ולא בלילה
- ◆ הכרעה על אי ידיעה מתי שקיעת החמה
- ◆ "מתוך שהותרה לצורך"

דף ז/א כל שתשמישו ביום

התרנגולת מכריעה הלכות

רבי ישראל בן פתחיה איסרליין, היה מגדולי רבני אשכנז לפני כש מאות שנה, וידוע בחיבורו "תרומת הדשן".

באחד מימי הפורים, מספר תלמידו הגדול רבי יוסף בספרו "לקט יושר" (חלק א' ח' עמוד 103 בענייני חג שבועות), הסבו בני הישיבה ובני העיר יחד עם רבם, והוא פנה אליהם ואמר: "חודו חידתי", כמנהגו מידי יום ראשון של שבועות, יום אחרון של פסח, ופורים, לכן את תלמידיו ולחדם בדברים.

כה דבר החידה :

"האיך מצינו שתרנגולת פרוחה על האילן והפילה ממנו תפוח - התפוח אסור. ואם הפילה ממנה ביצה - התפוח והביצה מותרין?"

פתרון החידה, טמון בדברי סוגייתנו.

תרגולות מטילה ביצים ביום ולא בלילה: גמרתנו מביאה ברייתא הקובעת, כי תרגולות מטילה ביצים ביום בלבד ולא בלילה. מתוך כך מחדש רב מרי בנו של רב ככהנא, כי הבודק את לול התרגולות מערב יום טוב ולא מצא בו ביצים, ולמחרת השכים קודם עלות השחר ומצא בו ביצה - רשאי לאכלה. זאת אף על פי שביצה שנולדה ביום טוב אסורה באכילה, אך מאחר שבודאי לא הוטלה הביצה בלילה, יש לתלות שמא אתמול לא בדק היטב וכבר היתה שם הביצה שנולדה מערב יום טוב, וואף אם בדק היטב יש להסיק, כי מערב יום טוב כבר הטילה התרגולות את רוב הביצה ומשום מה הביצה שבה ונבלעה בגופה והתרגולות פלטה אותה עם לילה. במקרה זה הביצה נחשבת כהוטלה מערב יום טוב, שהרי רובה יצא כבר מערב יום טוב.

רש"י (ד"ה "אימר יצתה") מדגיש, כי אפשרות זו נדירה ביותר, אך מפני שברור לנו שתרגומות אינה מטילה בליילה, תולים שכך אירע מעשה.

ומכאן לחידתו של בעל "תרומת הדשן".

כידוע, פרי שנשר מן העץ ביום טוב, אסור באכילה, כפי שלמדנו בתחילת המסכת, שם יבואו גם לעלות לאילן ולתלוש ממנו פירות.

מה הדין במקרה שתרגולת הידסה על גבי האילן בערב יום טוב, והשירה ממנו תפוח בבין השמשות, שהוא זמן ספק יום ספק לילה? כמובן שאסור הוא באכילה, מפני הספק, שמא זמן זה כבר לילה הוא ויום טוב חל. ברם, אם באותה שעה התרגולת הטילה ביצה, הרי בכך היא מוכיחה שעדיין יום וממילא גם התפוח מותר באכילה...

החידה יפה, אך אחרונים אחדים מתקשים ביותר בפתרונה; הן לפי דבריו ניתן לפתור מעתה את ספק "בין השמשות" - יגדל נא כל אדם תרנגולת בביתו, ויידע על פי הטלותיה מתי יום ומתי לילה!

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם קיסרמן ז"ל
ב"ר דב הלוי ז"ל נלב"ע ביום י"ז חשוון תש"נ

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו משפחות קיסרמן שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אייזיק אורנשטיין** ז"ל
ב"ר שכנא דוד ז"ל נלב"ע ט"ו חשוון תשל"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו הר"ר אשר אורנשטיין ומשפ' שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

מרת **טובה בורנשטיין** ע"ה ב"ר משה אליעזר ז"ל

נלב"ע כ' חשוון תשנ"ב ת . נ . צ . ב . ה .

הונצחה ע"י חתנה ובתה הר"ר **יעקב בר וזוג'** מרת **רינה** שיחיו -סביון

נר ה'

נשמת אדם

ה"פסקי תשובה" (סי' ש"ו) כותב בנחרצות: "אבל פלא לאמר אשר דבר שכל חכמי ישראל קבעו ספק לדורות יהיה אפשרי להתברר לנו על ידי מקרה קל כזה".

בין השמשות הוא מצב של ספק: הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל ("פרי יצחק" ח"ב סי' י"ח) מבאר, כי וודאי לא היתה כוונת בעל "תרומת הדשן" כי בכוחה של תרנגולת להכריע אם בין השמשות הוא יום או לילה, שהרי חז"ל קבעו שבין השמשות הוא מצב של ספק יום ספק לילה, ואיך תכריע התרנגולת בדבר? כלומר, לא אמרו חז"ל, איננו יודעים כיצד לנהוג בבין השמשות, לפי שאנו נעדרים ידיעה על זמן זה, אלא הם קבעו, כי בין השמשות הוא מצב שלא ניתן להכריע אם הוא יום או לילה. **הכרעה על אי ידיעה מתי שקיעת החמה:** לדעתו, חידתו של ה"תרומת הדשן" נסובה על יום מעונן, שמחמת העננים אין אפשרות לדעת מתי שקיעת החמה. אין מדובר, איפוא, על הכרעת ספק "בין השמשות" שחז"ל קבעו כי לא ניתן להכריעו, אלא על מקום שמחמת סיבה מסויימת לא ניתן לדעת מתי שקיעת החמה באותו יום. במקרה זה ניתן להכריע את חוסר הידיעה על פי הטלת הביצה ולקבוע, כי מאחר שרוב התרנגולות מטילות ביום, הרי לנו כי עדיין לא שקעה חמה [כמבואר בגמרא, אם יש זכר סמוך לתרנגולת, לעולם אינה מטילה בלילה. אם אין זכר, רוב הטלותיה ביום, אך יתכן שתטיל בלילה. במקרה בו עוסק ה"תרומת הדשן", גם ביצה של תרנגולת שאינה ליד זכר, מותר לאכול ביום טוב שערבו היה מעונן, מפני שניתן לסמוך על הרוב המטילות ביום והטלתה מהווה הוכחה שעדיין לא שקעה חמה, ועיי"ש עוד בפסטי הלכה ז].

דף יב/א מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך

"מתוך שהותרה לצורך"

כלל מיוחד בדיני יום טוב קיבלו חז"ל בתורה שבעל-פה ("משנה ברורה" סימן תקי"ח ס"ק א'): "מתוך שהותרה לצורך - הותרה נמי שלא לצורך". היינו: ביום טוב אין לעשות מלאכות, כי אם מלאכות הנדרשות לצורך "אוכל נפש", אך אותן מלאכות שהותרו לצורך ביטול אוכל עבור יום טוב, הותרו גם לצורך שאינו מאכל. וכגון, מתוך שהותר ביום טוב להעביר דברי מאכל ברשות הרבים, לצורך אכילתם, כך הותר להעביר חפצים שונים שאדם זקוק להם ביום טוב, אף על פי שאינם "אוכל נפש".

מה טעם?

ובכן, מכירים אנו כלל דומה, אותו נלמד בע"ה בין היתר במסכת יבמות (א/ו): "הואיל ואשתרי - אשתרי" = הואיל והותר - הותר.

כלל זה קובע, כי לאחר שהותר איסור לעשות מעשה מסויים, אזי, גם איסורים נוספים שהיו כרוכים בעשיית אותו מעשה הותרו. וכגון, מצורע, שלמרות טומאתו התירה לו התורה ביום השמיני להטהרותו להכניס את בהונותיו למחנה שכינה [השטח הפנימי בבית המקדש, שהוא מעזרת ישראל ואילך]. מאחר שאיסור טומאת צרעתו הותר, הותרו אף טומאות נוספות הרובצות על מצורע זה, שכן, "הואיל ואשתרי - אשתרי". ברם, ברור, כי קיים הבדל בולט בין כללים אלה, ואין הם יונקים את לשדם ממקור אחד.

הנה, הכלל "הואיל ואשתרי אשתרי" נאמר במקרה שקיימת סיבה מחמתה הותר איסור מסויים, כגון, מצורע הזקוק להכנס להר הבית כדי להקריב את קרבנותיו ומפני כך הותר איסור צרעתו המונע ממנו להכנס. אזי קובע הכלל, כי מפני שהוא זקוק להכנס, הותר גם איסור נוסף המונע ממנו להכנס להר הבית. כלומר, אותה סיבה שהסירה את האיסור הראשון, היא זו המסירה את האיסור השני.

עיון קל במקרה המובא בסוגייתנו מבהיר, כי את הכלל "מתוך שהותרה לצורך - הותרה שלא לצורך", לא ניתן לנמק בסברה הנזכרת, שכן, כאשר מעבירים דבר מאכל ברשות הרבים, קיימת סיבה להתיר את העברתו, שהרי זקוקים לאכלו ויש בכך משום "אוכל נפש", אך אין זה מהווה סיבה להתיר להעביר גם חפצים אחרים שאינם "אוכל נפש" [עם זאת ראוי לציין, כי בעל ה"אמרי משה" כותב בחיבורו "מלאכת יום טוב", אות ה', כי הכלל הנאמר בסוגייתנו הוא "כעין" הכלל הואיל ואשתרי אשתרי. וצ"ע].

אחר שנוכחנו כי שונים שני הכללים ביסודם ואין ביניהם קשר, שומה עלינו להסיק, כי סברה, טעם ומקור אחרים ניצבים מאחורי הכלל "הואיל והותרה לצורך - הותרה שלא לצורך".

אכן, מדברי הראשונים אנו למדים כי כך הוא טעמו של דבר:

הרמב"ן (ויקרא כג/ו) עומד על שינוי משמעותי בלשון התורה. לגבי איסור עשיית מלאכה בשבת נאמר (ויקרא כג/ו): "וביום השביעי... כל מלאכה לא תעשו". ואילו לגבי איסור עשיית מלאכה ביום טוב נאמר (ויקרא כג/ו ועוד), "כל מלאכת עבודה לא תעשו". מהי "מלאכה" ומהי "מלאכת עבודה"?

מלאכה, ומלאכת "עבודה": ובכן, הן חז"ל קבעו אלו מלאכות מותר לעשות כדי להכין אוכל, ואלו מלאכות אסור לעשות. הרמב"ן קובע, כי כל מלאכה שהותר לעשותה כדי להכין אוכל, אינה מוגדרת "מלאכת עבודה" אלא "מלאכת הנאה" ומפני כך הורו חכמים כי מותר לעשותה לצורך "אוכל נפש".

מעתה, ברור ומובן, כי רק סימן הוא הדבר; "מתוך שהותרה לצורך" - מלאכה

סבל על סבל ניחת עליהם. רגילים היו מבית אבא ואמא להקפיד על קלה כבחמורה. אך מה יעשו יתומים קטנים ומסכנים. לאן ילכו ואנא יפנו? זה על זה הביטו בהשפלה כאובה והשלימו עם המציאות.

כולם, לבד מאחות אחת. קטנה אך נחרצה. אומללה אך מפוקחת להחריד. היא לא הסכימה. בת חמש וחצי היתה באותו ליל שבת, עת הודיעה חד-משמעית לאחיה, כי בבוקר יום השבת היא תנטוש את המקום. **שעות** ארוכות ניסו אחיה לשכנעה, כי אך תחלוף תקופה, יגדלו ויתבגרו וימצאו משכן אחר, אך לשווא. היא אינה מוכנה.

בבוקר יום השבת, צעדה הילדה היתומה בפסיעות קטנות מחדרה אל שערי בית היתומים, התגנבה החוצה בדרך לא דרך ויצאה לרחובה של עיר לחפש בית כנסת. והיא מצאה.

בפתח עזרת הנשים עמדה הילדה מבוישת ונבוכה וחיפשה בית! לתומה חשבה, כי עליה להציע תמורה עבור אירוחה, וכך ניצבה הזאטוטה חסרת הבית וסיברה את אזני הנשים שבאו להתפלל, כי היא מוכנה לסייע בעבודות משק בית, אם יתנו לה גג ומחסה...

במשך תקופה ארוכה היא נדדה מבית לבית וממקום למקום, עד שהדי הסיפור הגיעו לאוזניו של הגאון רבי ברוך קונשט זצ"ל, לימים ראש ישיבת קול תורה, שהתגורר בהולנד באותם ימים, והוא ורעייתו הזמינו בחמימות את הילדה המופלאה לגדול בחיקם כבת המשפחה.

עם נסיעתה להולנד נותק הקשר בינה לבין אחיה ואחיותיה.

חלפו שנים. הילדה היתה לנערה ועלתה ובאה לארץ הקודש. גם אחיה ואחיותיה עלו לארץ ישראל וקבעו את מושבם ברמת השרון. הם לא שכחו את אחותם הקטנה שבגרה, ומדי פעם היו מנסים לשכנע אותה לנטוש את שכונת מגוריה, בית וגן שבירושלים, ולהתגורר יחד עמם ברמת השרון. אך היא לא אבתה להצטרף אליהם, אחר שזה מכבר נטשו את דרך האבות.

חלפו שנים רבות, והיא זכתה לעמוד לפני נישואיו של בנה הצעיר.

בהתרגשות רבה נטלה שמונה הזמנות ושיגרתן אל שמונת אחיה ואחיותיה, וכה כתבה:

"אח/אחות יקר/ה.

הנני מתכבדת להזמין אתכם להשתתף בשמחת הנישואין של בני הצעיר. ביום זה אשלים את פרויקט חיי - בניית משפחה יהודית, כפי שהורינו זכרונם לברכה היו רוצים לראות אותנו!"

צעד של ילדה - פער של דורות!

★ ★ ★

נותן רק לחשוב... "ואם".

"ואם" אחד קטן מתוך רבים.

ואם היתה הילדה מסכימה לשכנועי אחיה ואחיותיה, וממתינה מעט... ההיתה זוהה לגדל משפחה מפוארת בכרם ישראל? ואם היתה הילדה מדיחיקה את רגשותיה בקרבה ונותנת לדברים לחלוף על פניה.

"ואם" רבים מאד יכולים היו להתרחש, אך אחד מהם לא אירע, מפני שבאותו רגע בו עמדה על דעתה והבינה כי יש לעשות

מעשה, היא קיבלה את ההחלטה הנחושה, ממנה לא זזה.

ביום ה', לא רבים מאיתנו נזקקים לעמוד בפני נסיונות קשים ומרים מסוג זה.

איש מאיתנו אינו יכול לדעת בוודאות מה הוא אותו מעשה קטן שישפיע גדולות ונצורות על הדורות הבאים. לו רק היינו יודעים כי אם נעשה כך וכך, נתווה לברכה ולהצלחה את דרכם של הדורות הבאים אחרינו - הוון רב היינו משלשלים כדי להגשים את המעשה.

אם הנך סבור, כי בהשתתפותך בקביעות בשיעור הדף היומי, הנך חורט בנפש ילדיך הצעירים את הידיעה, כי התורה היא מרכז חייך, למענה נולדת ועבורה אתה חי - אינך טועה.

להצטרפות לאחד מאלפי שיעורי הדף היומי בכל העולם, הנך מוזמן לפנות למוקד מאורות הדף היומי **טל: 1800-20-33-11**.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 93-67-570-03
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

שהותרה לצורך אוכל נפש, אות וסימן הוא כי אינה "מלאכת עבודה", ולפיכך "הותרה גם שלא לצורך" [לפי הסבר זה הדין נותן, כי גם ללא כל צורך לא יהא איסור בעשיית מלאכת אוכל נפש, ואילו בעלי התוספות בסוגייתנו ביארו, כי מלאכה שאין בה "צורך קצת" לכל הפחות, אין לעשותה ביום טוב. ועיין "חתם סופר" בסוגייתנו, וראה בספר "מנחת אשר" עה"ת שמות סי' י"ט].

מלחמתם של גדולי ישראל לשימור יו"ט שני במתכונתו

בגליון הקודם התחקינו אחר שורשיו של יום טוב שני, שהחל כתקנת חכמים שכל אדם המסתפק מתי חל יום טוב, ינהג שני ימים טובים, והסתיים בהכרזת חכמים, כי חובה הדבר לכל הציבור הנמצא בגולה. במאמר הנוכחי נמשיך לעסוק בנושא זה מזווית ראייה יהודית היסטורית.

במהלך הדורות התנהלו פולמוסים קשים על אודות תקפו של יום טוב שני של גלויות. כתות שונות וחוגים שונים מן המבקשים להתפשר בחוקי התורה ומצוותיה, חפצו לעקור את יום טוב שני באמתלאות שונות, ומפני כך גדולי הדורות חגרו חרם במותנם לעמוד כחומה בצורה נגד ביטולו.

הכח ביד חכמים לתקן ולגזור: כבר בתקופת הגאונים, נזקקו רבי סעדיה גאון ובנו, רב האי גאון, לעסוק בדבר, כנגד טענות ומענות שהועלו, הכיצד ניתן להוסיף ימים טובים על הכתוב בתורה. הם ביארו להמון העם, כי נמסר כח לחכמים לתקן ולגזור, וציוונו הבורא יתברך לשמוע לתקנותיהם ולגזירותיהם ואין אפשרות לבטלם.

לאחר תקופת הגאונים, במאותיים השנים הראשונות של תקופת הראשונים לא היו עימותים או דיונים בנושא, לכל הפחות בכתובים אין להם זכר, אך כחלוף מאתיים שנה אלו כבר נזקק רבי דוד ניטו, מחכמי לונדון ומחבר הספר "כוזרי שני", ליטול את עטו ולהקדיש מאמרים לנושא מפני מערערים שונים שקמו והתעוררו (ראה "בחינת הקבלה").

לוחות השנה המופצים בכל אתר: חלפו שנים, ההשכלה והרפורמה החלו פושים בגרמניה וממנה החוצה, והטענה שנשמעה היא, כי כיום כבר אין כל חשש שמאן דהוא לא יידע מתי חל יום טוב, שהרי לוחות השנה מודפסים ומופצים בכל אתר ובכל מקום, ובעקבות כך גדולי הדור נאלצו לעמוד כנגד יוזמות שבעבר איש לא העלה על דעתו להציען.

"ביטול" יום טוב שני: בשנת תקצ"ג נעשה מעשה ובמחוז אחד בגרמניה ביטל רב 'מתקדם', בשם יוסף פרידלנדר, את קיום יום טוב שני. הדבר עורר פולמוס זוטא, אך לא יותר, בעצת רבי שמואל לנדא, רבה של פראג, שלא לעורר קולות וברקים כדי שלא לייחס חשיבות מרובה לאותו רב (ראה על כך מכתבי ר"ש לנדא ורצ"ה לערהן לחתם סופר, ב"אגרות סופרים" עמודים 66-67).

מגמה זו, לבטל את יום טוב שני, נתחזקה בגרמניה בחוגים שצעדו לקראת הרפורמה, מה שהפך בסופו של דבר לתנועה הרפורמית הקיימת עד ימינו, בהם לחמו הגרש"ר הירש וגדולים נוספים. אף באנגליה, בשנים ת"ר ואילך, היו רבים מן המתקדמים שקראו לביטול יום טוב שני, בהם לחם רבי נתן אדלר בעל "נתינה לגר" ועוד.

באותן שנים נתחבר חיבור מיוחד בשם "חזון למועד", מרבי ישראל דוד מרגליות יפה, מתלמידי החתם סופר ומרבי הונגריה, בו לחם מלחמת ה' והאריך בהסברים כי אין לזוז מתקנת יום טוב שני. בין הדברים הוא מביא שמועה מרבו "חתם סופר", כי לעתיד לבוא יתחדש שוב ה"ספיקא דיומא", לכשיתקדשו ראשי החדשים על ידי הראייה, ואין מן הדין לבטל את היום טוב בימים אלה שבינתיים, עד שיבנה המקדש ("חזון למועד" דף יז/א).

הפולמוס באיטליה: הפולמוס, בהא הידיעה, התעורר מאוחר יותר בשנת תרנ"ד, מאיטליה אל שאר תפוצות ישראל. שני רבני מנטובה, רבי מרדכי הלוי מרטרה ורבי שלמה ניסים, כתבו מכתב לעשרות רבנים ופוסקים ברחבי העולם ובו תינו את צרתם.

הסוחרים מבקשים לבטל יו"ט שני בגלל הרכבות: הם מספרים, כי סוחרים עירים פנו אליהם בתקיפות, שיתירו להם לפתוח את מסחרם ביום טוב שני של גלויות, כיון ש"אין רוב הציבור יכול לעמוד בו", מאחר שנשתנו העיתים ו"נתקרבו המקומות והאיים הרחוקים על דרכי הברזל ופולדות הרכב [רכבות] ותחבולת הטלגרפיה [טלגרף] המביאות כרגע הבשורות מכמה מאות פרסאות וצריכות תשובה מיד באותו הפרק". לאמר, התפתחות הקומוניקציה בין ערים ומדינות מחייבת מסחר רציף ובלתי פוסק, וכל יום נוסף של העדר עבודה כרוך בהפסד גדול. אי לכך באו אלה בתואנה כי יבטלו להם את יום טוב שני של גלויות, שטעמו וסיבתו כבר אינם שייכים בזמננו.

הרבנים הנ"ל לא אבו זאת, אולם מסרו לציבור העיקש כי יעבירו את שאלתם אל "הרבנים הרמים והנשיאים וראשי מתיבתא אשר במקהלות הקדושות אשר בירושלים חברון, טבריה וצפת תוב"ב ואל ראשי זקני ישראל העומדים על התורה ועל העבודה בקהלות הגדולות והמפורסמות אשר באירופה". בעקבות הצעה זו

פנינים

דף יב/א מתוך שהותרה
מתוך - דבר הלכה
מספרים, שבעת שנפטר "חתם סופר" זצ"ל, עסק הוא ותלמידיו בסוגייה ד"מתוך" [בביצה יב/א]. המליצו על כך: "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה..." (שיחת חולין של תלמידי חכמים).

דף טו/ב ואל תעצבו
חלוקת העולמות
החיד"א כותב בדרך דרוש לבאר את דברי עזרא: הן יעקב ועשו חלקו ביניהם את העולמות, יעקב נטל את העולם הבא ועשו את העולם הזה. "אל תעצבו" שאתם נהנים מעולמו של עשו, שאינו שלנו, שהרי השמים והארץ עומדים בזכות התורה בלבד, כנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". מעתה, אלמלא אתם לא היה קיים העולם, וודאי רשאים אתם לאכול ממנו, כאדם המציל חפץ מפי האריה או מן הדליקה.

דף טו/ב לוו עלי
"לוו" - רמז לשמו של הקב"ה
כאן נרמז אחד משמותיו של הקב"ה - "לוו". לכך מרמזת הגמרא, כי בכח שם "לוו" תקויים הברכה ("בן יהודע")

דף טו/ב לוו עלי
לוו עלי - לא עבור תאוות האכילה
יש לדקדק בדברי הגמרא, "לוו עלי"; הבטחה זו מתקיים במוציא מעות כדי לכבד את אלוהיו, ועורך סעודת שבת מלווה בשירות ותשבחות לקב"ה. אך המוציא מעות כדי להגשים את תאוות האכילה, לא יזכה לברכה זו ("שער בת רבים", מובא ב"ליקוטי בתר ליקוטי" עמוד קפ"ה)

דף טו/ב לוו עלי
הברכה רמוזה בפסוק
ברכה זו רמוזה בפסוק (איוב לא/א) **"פעל אדם ישלם לו"**. **"פועל"** ראשי תיבות לוו עלי ואני פורע, וזו כוונת הפסוק, **"פועל אדם ישלם לו"**... (חיד"א).

התרוצו בעלי הבתים והסוחרים לדחות את פתיחת החנויות ביום טוב שני של סוכות, ולהמתין לתשובת גדולי ישראל. במכתב שנשלח בחודש טבת תרנ"ד, שוטחים רבני מנטובה את בקשתם, כי יענו רבני ישראל את תשובתם עוד לפני פסח המתקרב. תשובות רבות נתפרסמו בעניין.

רבי גרשום תנחום ממניסק השיב, כי יום טוב שני הוא תקנה גמורה של חכמים החמורה ממנהג רגיל, והוא חמור מהזמן בו נהג מצד ספיקא דיומא, שכן עתה עונשו נידוי, כמזלזל בדברי חכמים (שו"ת אילנא דחייא דף יג/א).

אחת מטענותיהם של סוחר העיר היתה, כי לוח השנה שנתקן על ידי הלל כבר נתפרסם באלף אלפי ספרים, ומי הוא זה שאי פעם עלול למצוא עצמו בלא ידיעה מדויקת מתי חל יום טוב?

סיפורו האישי של הרד"ל: רבי דוד לוריא, הרד"ל, השיב להם, כי גם בזמננו יתכן שיהיה אדם באסיה או באפריקה שיהא שרוי בלא לוח, ולפיכך עדיין יש לנהוג ימים טובים של גלויות. אני עצמי, הוא מספר, נעצרתי בעקבות עלילות שוא במבצר סמוך לפטרבורג, והייתי שרוי בלא לוח, בשנת תקצ"ח. באותה שנה הצלחתי לסדר לוח, ובחסידי ה' "שרי הממשלה הרמה אוהבי אמת" מצאו כי עלילת שווא היא והוציאוני לחפשי. אילו היה עלי להשאר שנה נוספת כבר הייתי שרוי במבוכה רבה.

התלות של גולת ישראל בירושלים: רבי דוד מוסיף שבכך שנוהגים שני ימים טובים בחוצה לארץ, כמו בתקופה בה קידשו את החודש בירושלים על פי ראיית הירח, ממחישים את התלות של הגולה בירושלים. נמצא שעניין יום טוב שני הוא המחזיק את האמונה והגאולה העתידה ובציפיה לשובנו לציון בית חיינו (שו"ת הרד"ל דפים יט/ב-כא/ב).

גדולי תורה רבים מכל העדות והארצות, ידועים ושאינם ידועים, חיו דעתם בשאלה זו. מאמציהם נשאו פרי ולפחות בשאר תפוצות ישראל לא נפרצה הפרצה, ויום זה נחוג כדת וכדין בכל מקום.

המבוכה ואי הידיעה הברורה בדבר תקפו של יום טוב שני של גלויות, הגיעה עיתים גם לחוגים שלא ערערו על עצם שמירתו והנהגתו.

בשנת תקצ"א אירע מעשה בעירה ברודי שבמזרח גליציה. ביום טוב שני של חג השבועות נטה למות אחד מבני הקהילה. נוסף על הצער ועוגמת הנפש שבמחלתו הקשה, עמדה ברקע צרתה המתקרבת ובאה של רעייתו, לפי שבני הזוג היו חשוכי ילדים, ואם ימות בעלה היא תאלץ להזדקק לאחיו של בעלה שייבמה. הלה התגורר בעיר רומי, ובימים ההם לא היתה לה כל אפשרות להגיע עדיו והיא עלולה להשאר עגונה כל ימי חייה.

הפתרון היחידי שעמד על הפרק היה, שיכתבו גט כריתות בעיצומו של יום טוב, הבעל יגרש את אשתו והיא לא תזדקק לייבום. אחד מרבני העיר חשב להתיר את הדבר, שהרי סוף סוף בגמרתנו מבואר, כי "יום טוב שני לגבי מת - כחול שווהו רבנן", היינו: לגבי הטיפול בקבורת מת, דינו של יום טוב שני כיום חול.

אך רבי שלמה קלוגר אסרו בתוקף וכתב, כי "דברי הרב המתיר אינם כדאי אף להעלות על ספר", אולם בכל זאת הוא ביקש מה"חתם סופר" לחוות את דעתו בעניין. ה"חתם סופר" מאריך בתשובתו ומצדיק את פסקו של הגר"ש קלוגר זצ"ל, תוך שהוא מציין כי "בעונותינו הרבים פריצי עמנו... שוחקים על יום טוב שני כי מנהג בעלמא הוא", אך לדעתו הוא מעוגן בדין תורה, מפני שקבלת הדורות דינה כנדר! (שו"ת חתם סופר או"ח סי' קמ"ה).

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

הופיע ויצא לאור עולם חידושי

"מנחת שלמה ביצה"

מאת מרן גאון ישראל

רבי שלמה זלמן אויערבך זללה"ה

ערוכים ומסודרים ע"י בני הגאון המחבר זצ"ל

ע"פ כתב ידו אשר השאיר אחריו ברכה

לרגל ההוצאה מחיר בסך 40 ₪ בלבד

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מגיד שיעורים יוכלו לקבלו בערכת מגיד

השיעורים בהצגת שובר הזיכוי

7
נושאים בשבוע

28
נושאים בחודש

336
נושאים בשנה

אתה מרשה לעצמך לוותר על זה?

השבוע הזה, ילדי "מאורות הדף היומי"
ידעו את התשובות לשאלות רבות, כגון:

- הסתיר לאכל ביום טוב ביצה שגוללה ביום טוב?
- מהי "מצות כסוי הקמח"?
- מדוע תקנו חכמים שאסור להזיז בגד קטב בשבת?
- איזה בעל חיים מותר להזיז ביום טוב?
- מדוע מולחים את הקשר?
- מהו "צרך אכל נפש"?
- מה מניע הקמח"ס?

מאורות הדף היומי
לילדים
הצטרף עכשיו כמנוי

1-700-70-87-88

לעילוי נשמת

הרה"ר **אברהם גולדפישר** ז"ל

ב"ר יהודה זינדל מרדכי הלוי ז"ל

נלב"ע י"ט אלול תשמ"ז

וזוגתו מרת **אידל (עדינה) גולדפישר** ע"ה

ב"ר נתן מרדכי ויסלר ז"ל נלב"ע י"ד מרחשוון תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

האברהם הצעיר

הרה"ר **בנימין מנחם עזרא** זצ"ל

בן יבדלחט"א ר' לוי ועליזה עזרא הי"ו

נלב"ע י"ח חשוון תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

הקדם והנצח את נשמת יקירך ז"ל
שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים כסלו טבת

בגמרא המיוחדת
מסכת ראש השנה

"מהדורת נר תמיד"

בהוצאת מאורות הדף היומי

הכוללת בתוכה תמונות בתלת מימד

עשרות אלפי נמרות מודפסות
ונלמדות לעילוי הנשמה המנוצחת
כעמוד הנמרא

לפרטים והרשמה: טל. 03-5775307 סקס. 03-7601020

למוניים, תרומות והנצחות ובכל ענין
טל. 03-6160657

כתובת הסעודה: רח' הרב וגמן 1 (פינת חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל. 03-6164725 סקס. 03-7601020
למנוי בדואר אלקטרוני: meorot@meorot.co.il